

CKV LESBRIEF

'TOVENAAR VAN OZ'

OVER DE TOVENAAR

In Amerika kent vrijwel iedereen 'The Wizard of Oz'. Zowel kinderen als volwassenen zingen de liedjes mee of kennen stukjes tekst uit hun hoofd. In veel films en televisieseries zitten verwijzingen naar 'The Wizard'. Hier is het verhaal aanzienlijk minder bekend. De Stichting Jeugd Musical Amsterdam bracht deze klassieker naar Nederland. In deze lesbrief lees je de geschiedenis van 'Oz'. Beantwoord ook de vragen. Je kunt ze in je eentje maken, maar ook samen met anderen.

Zelfs over een sprookjesmusical kun je discussiëren...

OVER HET BOEK

De schrijver Lyman Frank Baum (1856- 1919) had vier zoons. Die namen vaak vriendjes mee naar huis. Om ze 'n beetje rustig te houden, bedacht Baum verhalen. Op een dag vertelde hij over Dorothy, een meisje dat rondwaalde door een wonderwereld. Eén van de kinderen wilde precies weten waar dat verhaal zich afspeelde. 'In het land van Oz', antwoordde Baum vrijwel meteen. Volgens sommige bronnen had hij nog even om zich heen gekeken. Op een van de laatjes van zijn archiefkast zag hij de letters 'O-Z'. Hoe dan ook, de verhalen sloegen aan. Zijn vrouw adviseerde Baum om ze eens op te schrijven. Een goede raad. Op 15 mei 1900 verscheen 'The Wonderful Wizard of Oz'. Binnen een maand gingen er meer dan 100.000 exemplaren over de toonbank. Het was het meest verkochte kinderboek van dat jaar. Baum wachtte al jaren op dit succes. Voordat hij kon leven van zijn eigen verhalen, had hij al een groot aantal mislukte carrières achter de rug. Zo was hij o.a. journalist, directeur van een operegebouw, pluimveehouder, winkelier en werkte hij in de oliehandel. 'Oz' veranderde zijn leven, maar ook 'n de Amerikaanse kinderliteratuur. Het boek was overduidelijk een sprookje, vol heksen, magie en een tovenaars. Maar Baum voegde er moderne elementen aan toe, luchtballonnen bijvoorbeeld. Ook begint het verhaal niet in een verfantasieland, maar in de staat Kansas. Daar woont Dorothy. Pas als ze wordt weggeslingerd door een woeste wervelstorm belandt ze in een andere wereld. Alleen een tovenaars kan haar weer thuis brengen. Hoewel Dorothy zo snel mogelijk naar huis wilde, verlangde het publiek terug naar Oz. Baum schreef dan ook een lange serie vervolgdelen. Bovendien verscheen 'The Wonderful Wizard of Oz' ook veelvuldig op de planken en op het witte doek.

OVER DE FILM

'The Wonderful Wizard of Oz' diende als inspiratie voor vele films. Hiervan stammen er nog veel uit het tijdperk van de stomme film. In 1939 was het tijd voor een versie met geluid. Filmstudio Metro-Goldwyn-Mayer (MGM) wilde er een musical van maken. Hiervoor werden componist Harold Arlen en componist Edgar Yipfel Harburg ingehuurd. Ze schreven een aantal pakkende songs, waaronder het beroemde 'Over the Rainbow'. De studio ging op zoek naar een geschikte Dorothy. Het moest een jong meisje zijn dat kon zingen. Aanvankelijk wilden ze de megapopulaire kindster Shirley Temple voor de hoofdrol. Zijn stond echter al onder contract bij een andere studio, 20th Century Fox. De keus viel nu op de zestienjarige Judy Garland. Eigenlijk vonden de filmproducenten haar te lelijk voor de rol. Garland zat onder de sproetjes. Ze had wel een prachtige zangstem. Daarnaast was Garland ondanks haar jonge leeftijd al een ervaren artieste. Ze stond al vanaf haar derde op de planken. 'The Wizard of Oz' maakte haar een grote ster. Vreemd genoeg was de film niet direct een groot succes. Hij deed het aardig, maar moest het afleggen tegen andere successen uit 1939. Pas toen hij in de jaren vijftig op televisie kwam, groeide 'The Wizard of Oz' uit tot een klassieker. Mensen begonnen teksten uit het script te citeren, zoals 'Toto, I've a feeling we're not in Kansas anymore'. Kinderen worden spottend 'Munchkins;' genoemd, naar de dwergachtige wezentjes uit de film. Ook de liedjes werden opnieuw populair, vooral 'Over the Rainbow'. Theaterversies bleven niet uit. In 1975 beleefde 'The Wiz' z'n première. Hierin werden alle rollen gespeeld door zwarte acteurs en dansers. In de verfilming van deze musical speelt Diana Ross de rol van Dorothy en is Michael Jackson de vogelverschrikker. De musical die de 'Stichting Jeugd musical Amsterdam' op de planken brengt blijft echter dichterbij bij de film.

OVER DE MUSICAL

De voorstelling die nu Nederland te zien is, wijkt nogal af van het boek. Het oorspronkelijke verhaal van Baum is vanaf het begin tot aan het einde één lang sprookje. In de musical droomt Dorothy al haar avonturen in Oz. Het is wel een veelzeggende droom. Als ze ontwaakt kijkt ze anders tegen de wereld aan. Dorothy maakt dus echt een ontwikkeling door. Om dit element wat aan te zetten, vertonen sommige personages in Kansas zeer opvallende overeenkomsten met bepaalde inwoners van Oz. De liedjes versterken dat. De muzikale nummers uit de musical zijn vrijwel allemaal afkomstig uit de film. Harold Arlen en Edgar Harburg wilden dat de liedjes iets toevoegden aan het verhaal. Tijdens het zingen uiten de personages hun emoties. Hierdoor krijg je meer inzicht in hun karakter. Zo bezingen de vogelverschrikker, de blikken man en de leeuw hun verlangen naar respectievelijk naar 'een kruimeltje verstand', een hart en moed. Ook Dorothy heeft een solo. 'Over the Rainbow'. Ze zingt het nu zo beroemde lied aan het begin van de voorstelling, terwijl ze nog in Kansas is. Toch was deze song bijna geschrapt. Eén van de geldschietters zag het niet zitten. Hij vond het maar raar dat een gewoon meisje ergens op een boerenerf zomaar in gezang uitbarstte. Een van de producers stak hier een stokje voor. Het lied groeide in Amerika zo'n beetje uit tot een twee volkslied. 'Somewhere over the rainbow' zit ook in de Nederlandse versie. Vertaler Maarten Vonder doopte het om tot 'Achter de regenboog'. Maar de Nederlandse bewerking blijft buitengewoon trouw aan het origineel. Ook al heet de beroemde 'Yellow brick road' hier 'goudgele weg', hij leidt nog altijd naar de tovenaars van Oz.

VRAGEN:

- 1 Welke boeken of verhalen die je zelf gelezen hebt, zijn volgens jou geschikt om te bewerken tot een theatervoorstelling? Geef ook aan waarom.
- 2a) Judy Garland speelde de rol van Dorothy in de film. Zij was zo'n beetje de Britney Spears van haar tijd. Als er een nieuwe 'Wizard of Oz' zou komen, welke sterren zou jij dan casten als Dorothy? En wie worden de nieuwe vogelverschrikker, blikken man en leeuw? Denk na als een 'casting director' en laat alles meewegen: leeftijd, karakter, talent, uiterlijk.

Dorothy:

Vogelverschrikker:

Blikken man:

Leeuw:

- b) Waarom koos je juist voor deze spelers?

-
-
-
-
-

- 3** In een verhalende musical als 'De tovenaars van Oz' hebben alle liedjes een betekenis. Meestal vertellen ze iets over de karakters en hun gevoelens. Zo zingt Dorothy het bekende 'Over the rainbow'. In de Nederlandse versie heet het lied 'Achter de regenboog'. Als je de tekst leest, welk beeld krijg je dan van haar? En welke woorden roepen die indruk op?

*Ver weg boven de wolken, hemelhoog
Ligt het land van mijn dromen
Achter de regenboog*

*Ver weg achter de wolken, ergens daar
elke droom die ik dromen wil
wordt daar altijd waar*

*Soms doe ik vlug een sterrenwens
dan wordt ik wakker bij de grens van tranen
Problemen smelten voor de zon
Terwijl ik zweef in mijn ballon vol droomverhalen*

*Ver weg boven de wolken, toverij
Vogels kunnen er komen
Wat is er mis met mij?
Een land waar wensen vogels zijn
Die vliegen, zingen, kon ik daar maar zijn!*

Dorothy is een meisje dat....:

- 4** Dorothy wordt wakker uit een droom. Tijdens haar afwezigheid maakte ze een ingrijpende ontwikkeling door. Op welke manier is ze volgens jou veranderd?

- 5** Wat vond je eigenlijk van de voorstelling? Schrijf een recensie van maximaal 350 woorden. Vond je het leuk of juist geen fluit aan. En waarom?
Je kunt je recensie mailen naar info@sjma.info
Misschien plaatsen we je tekst dan op de website!

